

Nederlandse Sterrenbeelden

Door Wim Verdoold (eerder verschenen in het clubblad van astronomie vereniging Thalys te Zwolle)

Zoals we allemaal weten, is een belangrijk export product van Nederland Astronomen. (Kuiper, Oort, Kapteyn, etc)

Wat de meeste van ons niet weten is dat ten minste twaalf van de achtentachtig sterrenbeelden die we nu kennen, werden uitgevonden door deze drie 17de-eeuwse Nederlanders

- Frederick de Houtman (1571 - 1627)
- Pieter Dirkszoon Keyser (1540 -1596)
- Petrus Plancius (1552 -1622)

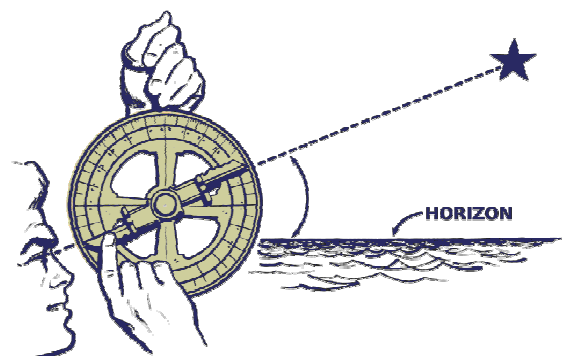
(Nederlandse uitvinders van sterrenbeelden)

De oudste catalogus van de zuidelijke sterrenhemel werd gemaakt door de Nederlandse Zeevaarder Fredrick de Houtman (1571-1627)

Samengesteld op Sumatra en later gepubliceerd in Amsterdam (in 1603). Slechts ongeveer een half dozijn exemplaren zijn nog terug te vinden, (een van hen bevindt zich in de Bodleian Library in Oxford). Een facsimile is in eigen beheer uitgegeven in 1927 door de Britse astronomen HH Turner en EB Knobel.

In zijn catalogus, vermeldt de Houtman 304 sterren (de coördinaten voor een ster in de staart van Scorpius zijn niet gegeven).

In zijn Inleiding tot zijn woordenboek van de talen van Maleisië en Madagaskar, verklaart de Houtman dat hij een aantal observaties van de zuidelijke sterrenhemel gedaan op zijn eerste reis (1595-1597) op zijn tweede reis (1598-1602) heeft herzien en aangevuld. De astronomische catalogi werden toegevoegd als extra onderdeel van het woordenboek. (Handig bij het reizen naar Indië, navigatie-informatie plus lokale talen) Hoeveel van het werk van de Houtman was overgenomen van zijn landgenoot Pieter Dirkszoon Keyser (c.1540 - 1596), die de eerste reis niet overleefde, blijft de vraag. Astronomische kennis was een belangrijk instrument voor de navigatie op de gloednieuwe handelsroute naar Java en beide zeelieden hadden instructies om metingen te doen. Dit was informatie die van strategisch belang was! In die tijd geloofde men dat kompasnaalden afwijkingen lieten zien, als men naar het zuiden voer, en wel hoe verder naar het zuiden, hoe groter de afwijking. De beroemde Petrus Plancius of in gewoon Nederlands, Pieter Platvoet, had Frederik de Houtman onderwezen in astronomische positionering om juist ook dit fenomeen te kunnen onderzoeken. En hij vroeg de navigator Pieter Keyser, om observaties van de hemel te doen en de zuidelijke hemel in kaart te brengen. Hij voorzag hem van de instrumenten om dit te kunnen doen. (o.a. waarschijnlijk een Astrolabium).

Pieter Platvoet was één van de oprichters en adviseurs van de Nederlandse Oost-Indische Compagnie de eerste grote Multinational.

Dus volgende keer wanneer u 's nachts omhoog kijkt om de sterrenhemel van Australië te zien, herinner u zich dan de eerste Europese zeevaarders, die de wateren en de hemel van "Down Under" in kaart gebracht hebben.

De twaalf nieuwe sterrenbeelden benoemd door de Houtman, met hun huidige namen tussen haakjes, zijn de volgende:

Den Voghel Fenicx (Phoenix)

De Water slang (Hydrus)

Den Dorado (Dorado);

De Vlieghe (Musca)

De vliegende Visch (Volans)

Het Chameljoen (Chamaeleon)

Den Zuiderzee Trianghel (Triangulum Australe)

De Paradijs Voghel (Apus)

De Pauw (Pavo)

De Indiaen (Indus)

Den Reygher (Grus)

Den Indiaenschen Exster, op Indiesch ghe-naemt Tucan (Tucana).

Daarnaast heeft hij sterren vermeld in de reeds bestaande sterrenbeelden Ara, Argo Navis, Centaurus, Corona Australis, Crux, Lupus, en in Columba (die hij noemde: "De Duyve met

den Olijftak"), de staart van Scorpius, en het zuidelijke deel van Eridanus, die hij "den Nyl", noemde.

Déze drie sterrenbeelden van Pieter Platvoet worden ook nog steeds geaccepteerd door de moderne astronomen: De Sterrenbeelden Columba, de duif, die hij vormde uit negen sterren die Ptolomaeus had geplaatst in de buurt van Canis Major, verder Monoceros, de Eenhoorn, en Camelopardalis, de Giraffe, gevormd uit zwakke sterren niet in kaart gebracht door Ptolomaeus. Ook bracht Pieter Platvoet in 1598 een hemel globe uit, (met alle nieuwe Sterrenbeelden er op). Helaas bestaan er geen kopieën meer van zijn globe vandaag de dag, zover bekend (controleer uw zolder).

Deze afbeelding toont de zuidelijke hemel, en is waarschijnlijk overgenomen van de globe.

Zoals altijd vond ik mijn informatie in Wikipedia, en op het Internet. Meer informatie kunt u vinden op de volgende websites, daar staan ook alle links naar de sterrenbeelden die genoemd worden. en de websites die ik gelezen heb voor dit verhaal.

<http://members.home.nl/wkv/sources.doc>

<http://members.home.nl/wkv/dutchconstellations.html>

Bronnen

The index

http://members.home.nl/wkv/the_sky.html

The page:

http://members.home.nl/wkv/going_dutch.html

<http://members.home.nl/wkv/goingdutch.doc>

http://members.home.nl/wkv/en_francais.html

<http://members.home.nl/wkv/nederlandsesterrenbeelden.doc>

Sources:

http://en.wikipedia.org/wiki/Current_events

<http://www.iau.org/>

<http://www.ianridpath.com/startales/startales1c.htm>

<http://ariesaksono.wordpress.com/2007/12/12/de-eerste-expeditie-naar-indie/>

<http://adsabs.harvard.edu/full/1917MNRAS..77..414K>

People mentioned:

http://en.wikipedia.org/wiki/Frederick_de_Houtman

http://en.wikipedia.org/wiki/Frederick_de_Houtman

http://en.wikipedia.org/wiki/Pieter_Dirkszoon_Keyser

http://en.wikipedia.org/wiki/Petrus_Plancius

http://en.wikipedia.org/wiki/Jan_Huyghen_van_Linschoten

http://en.wikipedia.org/wiki/Gerard_Kuiper

<http://en.wikipedia.org/wiki/Oort>

http://en.wikipedia.org/wiki/Jacobus_Cornelius_Kapteyn

<http://en.wikipedia.org/wiki/Ptolemy>

Books mentioned:

<http://en.wikipedia.org/wiki/Uranometria>

Tools:

http://en.wikipedia.org/wiki/Mariner's_astrolabe

[http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/90/Astrolabe_\(PSF\).png](http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/90/Astrolabe_(PSF).png)

[http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/9/90/Astrolabe_\(PSF\).png/800px-Astrolabe_\(PSF\).png](http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/9/90/Astrolabe_(PSF).png/800px-Astrolabe_(PSF).png)

The VOC

http://en.wikipedia.org/wiki/Dutch_East_India_Company

<http://members.home.nl/wkv/voc01.gif>

The Constellations:

http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Constellations

http://en.wikipedia.org/wiki/History_of_the_constellations

http://en.wikipedia.org/wiki/Obsolete_constellations

<http://www.iau.org/public/constellations/>

Apus

<http://www.iau.org/static/public/constellations/gif/APS.gif>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Apus>

Ara

<http://www.iau.org/static/public/constellations/gif/ARA.gif>

[http://en.wikipedia.org/wiki/Ara_\(constellation\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Ara_(constellation))

Argo Navis (See Carina, Puppis, and Vela)

http://en.wikipedia.org/wiki/Argo_Navis

Canis Major

<http://www.iau.org/static/public/constellations/gif/CMA.gif>

http://en.wikipedia.org/wiki/Canis_Major

Carina

<http://www.iau.org/static/public/constellations/gif/CAR.gif>
[http://en.wikipedia.org/wiki/Carina_\(constellation\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Carina_(constellation))

Camelopardalis

<http://www.iau.org/static/public/constellations/gif/CAM.gif>
[http://en.wikipedia.org/wiki/Camelopardalis_\(constellation\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Camelopardalis_(constellation))

Centaurus

<http://www.iau.org/static/public/constellations/gif/CEN.gif>
<http://en.wikipedia.org/wiki/Centaurus>

Chamaeleon

<http://www.iau.org/static/public/constellations/gif/CHA.gif>
<http://en.wikipedia.org/wiki/Chamaeleon>

Columba

<http://www.iau.org/static/public/constellations/gif/COL.gif>
[http://en.wikipedia.org/wiki/Columba_\(constellation\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Columba_(constellation))

Corona Australis

<http://www.iau.org/static/public/constellations/gif/CRA.gif>
http://en.wikipedia.org/wiki/Corona_Australis

Crux

<http://www.iau.org/static/public/constellations/gif/CRU.gif>
<http://en.wikipedia.org/wiki/Crux>

Dorado

<http://www.iau.org/static/public/constellations/gif/DOR.gif>
[http://en.wikipedia.org/wiki/Dorado_\(constellation\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Dorado_(constellation))

Eridanus

<http://www.iau.org/static/public/constellations/gif/ERI.gif>
[http://en.wikipedia.org/wiki/Eridanus_\(constellation\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Eridanus_(constellation))

Grus

<http://www.iau.org/static/public/constellations/gif/GRU.gif>
[http://en.wikipedia.org/wiki/Grus_\(constellation\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Grus_(constellation))

Hydrus

<http://www.iau.org/static/public/constellations/gif/HYL.gif>
[http://en.wikipedia.org/wiki/Hydrus_\(constellation\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Hydrus_(constellation))

Indus

<http://www.iau.org/static/public/constellations/gif/IND.gif>
[http://en.wikipedia.org/wiki/Indus_\(constellation\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Indus_(constellation))

Lupus

<http://www.iau.org/static/public/constellations/gif/LUP.gif>
[http://en.wikipedia.org/wiki/Lupus_\(constellation\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Lupus_(constellation))

Monoceros

<http://www.iau.org/static/public/constellations/gif/MON.gif>
[http://en.wikipedia.org/wiki/Monoceros_\(constellation\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Monoceros_(constellation))

Musca

<http://www.iau.org/static/public/constellations/gif/MUS.gif>
[http://en.wikipedia.org/wiki/Musca_\(constellation\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Musca_(constellation))

Pavo

<http://www.iau.org/static/public/constellations/gif/PAV.gif>
[http://en.wikipedia.org/wiki/Pavo_\(constellation\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Pavo_(constellation))

Phoenix

<http://www.iau.org/static/public/constellations/gif/APS.gif>
[http://en.wikipedia.org/wiki/Phoenix_\(constellation\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Phoenix_(constellation))

Puppis

<http://www.iau.org/static/public/constellations/gif/PUP.gif>
<http://en.wikipedia.org/wiki/Puppis>

Scorpius

<http://www.iau.org/static/public/constellations/gif/SCO.gif>
<http://en.wikipedia.org/wiki/Scorpius>

Triangulum Australe

<http://www.iau.org/static/public/constellations/gif/TRA.gif>
[http://en.wikipedia.org/wiki/Triangulum_Australe_\(constellation\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Triangulum_Australe_(constellation))

Tucana

<http://www.iau.org/static/public/constellations/gif/TUC.gif>
[http://en.wikipedia.org/wiki/Tucana_\(constellation\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Tucana_(constellation))

Vela

<http://www.iau.org/static/public/constellations/gif/VEL.gif>
[http://en.wikipedia.org/wiki/Vela_\(constellation\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Vela_(constellation))

Volans

<http://www.iau.org/static/public/constellations/gif/VOL.gif>
[http://en.wikipedia.org/wiki/Volans_\(constellation\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Volans_(constellation))

pictures:

<http://ariesaksono.files.wordpress.com/2007/12/image003.jpg>

<http://members.home.nl/wkv/south03.jpg>

<http://members.home.nl/wkv/voc01.gif>

http://www.uranos.fr/images/AUSTRAL_02.jpg

http://members.westnet.com.au/Gary-David-Thompson/cellarius_southern.jpg

<http://members.home.nl/wkv/uranometria.html>